

عنوان:

تأثیر طلاق بر فرزندان

استاد راهنما:

سرکار خانم افسانه یآوری

گردآورنده گان:

معصومه دهقانباغی-رقیه ترابی

ریحانه حسین زاده-محدثه زارعین

حوزه ی علمیه ی حضرت سیدالشهدا (ع)

بسم الله الرحمن الرحيم

عنوان:

تأثیر طلاق بر فرزندان

استاد راهنما:

سرکار خانم افسانه یآوری

گردآورنده گان:

معصومه دهقانباغی-رقیه ترابی

ریحانه حسین زاده-محدثه زارعین

بهار ۹۶

چکیده

یکی از دردناک ترین مسائل اجتماعی قابل بحث در جامعه و اکثر جوامع، مسئله شنیده خانواده و طلاق می باشد که متأسفانه آمار آن روز به روز در حال افزایش است.

طلاق، یک پدیده‌ی چند عاملی است که تقریباً همه ابعاد زندگی انسان را در بر می گیرد. اثرات آن منحصر به خانواده نیست بلکه باعث متزلزل شدن جامعه نیز می شود ولی بیشترین اثر زیان بار طلاق، متوجه کودکان است که پیامدهای بعدی طلاق می تواند آن را مضاعف کند.

فرزندان در رابطه با جدایی والدین واکنش نشان می دهند و به طور ناخواسته وارد آن می شوند و هر چه کودک کم سن و سال تر باشد دامنه‌ی دریافت و دنیای تجربه‌هایش به همان اندازه محدودتر است. به همین دلیل واکنش آنها نسبت به از دست دادن خانواده اغلب تند و غیرمترقبه است.

اگر این واقعیت را بپذیریم که نه پدر قادر است رابطه‌ی نظیر آنچه بین مادر و فرزند برقرار می باشد خلق کند و نه مادر می تواند جای پدر را برای فرزند بگیرد و نه هیچ کس دیگر توانایی ایجاد مناسبات والد و فرزند را دارد. پس در می یابیم که طلاق چه لطمه‌ی جبران ناپذیری به کودک می زند.

کلیدواژه: طلاق، فرزندان طلاق، والدین، فرزند.

طلاق در لغت به معنای جدا شدن زن و مرد،رها شدن از قید نکاح و رهایی زن از قید زناشویی.^۱ در عرف عام طلاق نوعی رهایی از زندگی مشترک و متارکه از همسر و لغو پیوند زناشویی است که گاهی یک طرفه و گاه بنا بر خواست هر دو طرف صورت می گیرد. طلاق در اصطلاح به معنای انحلال عقد نکاح دائم با رعایت تشریفات ویژه؛در زبان فارسی برای طلاق لغت گسیل کردن هم استفاده می شود و در گذشته طلاق نامه را هشت نامه و حجت طلاق هم می گفتند.^۲

پدیده ی طلاق،راه حل رایج و قانونی عدم سازش زن و شوهر،فروریختن ساختمان خانواده،قطع پیوند زناشویی و انحلال ارتباط پدر و مادر با فرزند است که بر اثر وقوع آن زیان های واقعاً جبران ناپذیری به جامعه وارد می کند که مهمترین عواقب آن می توان به آوارگی و جدایی اطفال،وقایع شومی که در انتظار آنهاست و مواردی که شاید زیر دست ناپذیری یا نامادری مجبور به تحمل همه گونه مصائب باشند زیرا خانواده برای کودک به عنوان بهترین و مهمترین پایگاه محسوب می شود.کودک پدر را در نظر خود مقتدرترین مردان جهان و مادر را بهترین زنی می داند که خداوند او را آفریده است.طلاق به عنوان یک آسیب اجتماعی بر ساختار خانواده اثر گذاشته و کارکرد مناسب را به کارکرد نامناسب تبدیل می نماید.

حقیقت طلاق

طلاق پدیده ای است مؤثر بر تمامی جوانب جمعیت یک جامعه،زیرا از یک طرف بر کمیت جمعیت اثر می نهد چون تنها واحد مشروع و اساسی تولید مثل یعنی خانواده را از هم می پاشد.از طرف دیگر بر کیفیت جمعیت اثر دارد

^۱- علی اکبر دهخدا،لغت نامه دهخدا،دانشگاه تهران ۱۳۷۷
^۲-سایت نورمگز،لیلا آخوندی،بیک نور بهار ۸۶ شماره ۱۷

رفتاری می‌انجامید. هم چنین تحقیقات نشان داده است که پدران نقش نیمه وقت خود را بعد از طلاق بهتر از زمان پیش از طلاق ایفا کرده‌اند.^۱

باید این حقیقت را پذیرفت که طلاق پایان زندگی نیست، بلکه پایان ازدواجی نافرجام بوده و آغاز روزهای جدید از زندگی محسوب می‌شود. دین اسلام در آخرین راه حل در مورد ناسازگاری شدید بین زن و شوهر که امکان ادامه زندگی بسیار سخت است، طلاق قرار داده است و این خود یکی از برتری‌های دین اسلام نسبت به ادیانی است که بعضاً طلاق را جایز نمی‌دانند. البته در اسلام طلاق به (منفوترین حلال‌ها) تعبیر شده است.

در این میان قربانی اصلی طلاق کودکانی هستند که با از هم پاشیدگی کانون خانواده، دچار مشکلات و مسائلی می‌گردند که گریبان گیر والدین به ویژه مادر است و این عوارض و اثرات شدید بر کودکان این نهیب را می‌زند که ازدواج‌ها با بصیرت و آگاهی عمیق‌تری از ویژگی‌ها و خصوصیت‌ترین صورت گیرد.

نمود آثار و نتایج طلاق در فرزندان:

ارتباط عاطفی والد - کودک در مراحل اولیه زندگی اثر اجتناب ناپذیری دارد، به نحوی که بسیاری از اختلالات دوران بزرگسالی ریشه در دوران کودکی دارند؛ لذا هرگونه اتفاق منفی از قبیل غفلت مکرر از کودک، طرد واقعی، خشونت فیزیکی و ... می‌تواند آثار غیر قابل جبرانی ایجاد نماید. بزرگترین ترس کودکان از این است که وقتی که به محبت پدر و مادر نیاز دارند والدین آنها را ترک کنند و تنها بگذارند. طلاق همه اعضای خانواده را دچار اضطراب می‌کند ولی برای فرزندان ناگوارتر است. وقتی موقعیت کودک به خطر بیفتد، او دچار ترس و اضطراب می‌شود چون موقعیت ثابتی ندارد. والدی که درگیر طلاق شده است، خواسته یا ناخواسته زمینه‌های اختلالات اضطرابی را در دختران

^۱ - حقانی زنجانی، حسین، طلاق با فاجعه انحلال خانواده، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۴

و پسران ایجاد می کند چون خودش در موقعیتی قرار می گیرد که نمی تواند تصمیم بگیرد و این ناتوانی در تصمیم گیری عیناً به فرزندان منتقل می شود. باید در نظر داشته باشیم که یادگیری مشاهده ای است. وقتی فرزند موقعیت ثابتی نداشته و امنیت و شرایط زندگی اش به خطر افتاده باشد، عصیان گری را یاد می گیرد.

فرزندان طلاق

اگر چه پروسه جدایی والدین بعضاً کمک می کند تا آینده ای دگرگون داشته باشند، اما متأسفانه اغلب فرزندان در این راه صدمه دیده و حتی خود را مقصر و محکوم می بینند. طلاق نوعی پریشانی منحصر به فرد در زمینه تربیت به شمار می رود که متفاوت از فقدان والدین بر اثر مرگ، بیماری یا جدایی ناشی از مسافرت و یا کار است. تحقیقات حاکی از آن است که والدینی که متارکه کرده اند، در مقایسه با والدین دیگر کم تر به فرزندان خود محبت می کنند و محدودیت بیش تری نیز قائل هستند، کمتر توقع رفتار آگاهانه از فرزندان خود دارند و کمتر می توانند بر فرزندان خود کنترل داشته باشند.

والد مراقب نقش تربیتی و مراقبتی خود را افزایش مید هد و همسر سابق خود را دور می کند تا فضای مناسب برای تعریف خانواده جدید را به دست آورد. در طول این مدت والد تنها اغلب می خواهد فضای خصوصی زندگی را به دور از والد دیگر حفظ کند تا بتواند ۳ کار زیر را انجام دهد:

۱-والد تنها می خواهد ارزشهای تربیتی شخصی خود را دوباره مورد بازرسی و تأیید قرار داده و در صورت لزوم اولویت های تربیتی خود را نسبت به دوره قبل از طلاق تغییر دهد.

۲-والد تنها می خواهد اهداف رشد خود، بچه ها و تمامی خانواده را دوباره ارزیابی کند و به آزادی ها و نیازهای جدید نیز بیاندهد.

۳-والد تنها می خواهد قوانین جدیدی برقرار کند و از آنها حمایت کند.او می خواهد قدرت یگان خود را در برابر خواسته های بچه ها تثبیت کند.^۱

واکنش های رایج در تمام بچه ها

نخستین واکنش اکثر بچه ها در مقابل طلاق والدینشان ترس است.بچه ها در تمام سنین به شدت احساس آسیب پذیری و تنهایی می کنند.بنیاد خانواد های که به آن وابسته بوده اند از هم پاشیده است و واکنش آنها این است که چه به سرشان خواهد آمد و در تمام سنین نگران والدین خود هستند که هر دو حالشان خوب باشد،به خصوص اگر والدینی نگرانی و غم و اندوه خود را ابراز کند.بسیاری از بچه ها وقتی والدین شان از هم جدا می شوند به شدت احساس طرد شدن و انزوا می کنند و در مقابل این به شدت عصبانی می باشد.

احساس گناه واکنش دیگری است که در تمامی بچه ها و در تمامی سنین رایج است.در دنیای بچه ها همه چیز به آنها مربوط می شود.احساس می کنند که باید به تنهایی این اوضاع را تحمل کنند و کمتر پیش می آید که در محیط بیرون از خانه در مورد آن حرف بزنند.

سرانجام بسیاری از بچه ها در اثر طلاق احساس انزوا و تنهایی می کنند.با آن که ۲۵ درصد بچه ها زیر شانزده سال شاهد طلاق والدینشان هستند اما در کلاس درس یا حیاط مدرسه به ندرت از این رویداد حرف می زنند و در حالی که والدین در احساس عمیق خشم و گم گشتگی غرق شده اند بچه ها احساس می کنند که باید به تنهایی این اوضاع را تحمل کنند.^۲

^۱سایمت نورمگز،فرید،عادل شهیدی،اصلاح و تربیت،آذر ۱۳۸۹،شماره ۱۰۳
^۲به فرزندان تان کمک کنید با طلاق کنار بیایند،پائلا هال،ندا شادنظر،نشر قطره،تهران ۱۳۸۷،ص ۶۸

هیچ کس در خانواده از اثر نامطلوب طلاق گریزی ندارد. طلاق و جدایی پدر و مادر پدیده ای ناخوشایند است که پس از کشمکش و درگیرهای شدید خانوادگی به وقوع می پیوندد که ضربه محکمی بر ساختار خانواده وارد می سازد که گاهی جبران ناپذیر است و کودکان در سنین مختلف زندگی واکنش های متفاوتی از خود نشان می دهند. البته بر اساس برخی از پژوهش های انجام شده کودکان پیش دبستانی بیشتر از سایرین مستعد تأثیرات منفی طلاق هستند. شاید به این دلیل که سطح رشد شناختی آنها هنوز در حدی نیست که بفهمند چه اتفاقی افتاده و علت جدایی والدینشان را خودشان می دانند.

می توان به جرأت اذعان داشت که بدترین تأثیرهای طلاق بر فرزندان در سال اول طلاق بروز می کند که پسران از دختران بیش تر از این تأثیرها ضربه می خورند و دختران ملایم تر از ایشان هستند. پسران بعد از جدایی پدر و مادر مشکلات فراوانی دارند.

- ۱- پائولا هال، به فرزندان تن کمک کنید با طلاق کنار بیایند، ترجمه ندا شادنظر، نشر قطره، تهران، ۱۳۸۷.
- ۲- تایبر، بچه های طلاق، ترجمه توراندخت تمدن، چاپ دوم، نشر چکامه، بی جا، ۱۳۷۲.
- ۳- دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا، انتشارات دانشگاه، تهران، ۱۳۷۷.
- ۴- حقانی زنجانی، حسین، طلاق یا فاجعه انحلال خانواده، نشر فرهنگ اسلامی، تهران، ۱۳۷۴.
- ۵- زارعی محمودآبادی، حسن، پیشگیری از طلاق و جدایی، چاپ اول، انتشارات دانشگاه، یزد، ۱۳۹۱.
- ۶- ساروخانی، باقر، طلاق پژوهش در شناخت واقعیت، چاپ اول، انتشارات دانشگاه تهران، بی تا.
- ۷- صابری زفرقندی، احمد، علل و عوامل طلاق در جامعه ایران، چاپ اول، رایحه یاس، بی جا، ۱۳۸۷.
- ۸- کولمن، ویلیام، آنچه بچه های طلاق باید بدانند، ترجمه نفیسه معتکف، چاپ اول، انتشارات درس، تهران، ۱۳۸۲.
- ۹- مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، تنظیم احمد علی بابایی، جلد یکم، دارالکتب الاسلامیه، تهران، ۱۳۸۷.
- ۱۰- واحدی، قدرت الله، طلاق، انتشارات آسیه، بی جا، بی تا.
- ۱۱- سایت نورمگز، آخوندی، لیلا، پیک نور، بهار ۸۶، شماره ۱۷.
- ۱۲- سایت نورمگز، تفضلی، محمدرضا، فقه و تاریخ تمدن ملل اسلامی، بهار و تابستان ۸۶.
- ۱۳- سایت نورمگز، عادل شهیدی، فرید، اصلاح و تربیت، آذر ۱۳۷۹، شماره ۱۰۳.